

ВИСНОВОК **наукового керівника**

щодо дисертації *Черкашина Михайла Миколайовича* на тему
«Особливості стану здоров'я дітей і підлітків в умовах воєнного часу» на
здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 – Медицина»

1. Характеристика особистості здобувача.

Короткі відомості про отримання здобувачем вищої та післядипломної освіти. **ЧЕРКАШИН Михайло Миколайович** закінчив Харківський державний медичний університет Міністерства охорони здоров'я України за спеціальністю «Педіатрія», здобув кваліфікацію: лікаря у 2004 р. (диплом ХА № 25551989 від 30.06.2004..). Продовжив освіту в інтернатурі з педіатрії, Харківська медична академія післядипломної освіти (сертифікат № 6829 від 24.06.2005 р.).

Працював лікарем педіатром ШМД виїзної бригади (2005 – 2007 р.р.), лікарем станції швидкої та невідкладної медичної допомоги дитячої бригади інтенсивної терапії та реанімації (2007 – 2010 р.р.), КУОЗ «Харківська міська клінічна лікарня швидкої та невідкладної медичної допомоги імені проф. О.І.Мещанінова». В подальшому працював лікарем-педіатром у приватному підприємстві «Пульс-Тера» (2010-2012 р.р.), ФОП Латишев Леонтій Євгенович (2012-2016 р.р.), ФОП Черкашин М.М. (ліцензія МОЗ №1009, з 2016 р.).

В 2015 р. пройшов перепідготовку на базі факультету «Менеджменту в охороні здоров'я», ХМАПО (диплом ДСП № 006806 від 26.06.2015..).

ЧЕРКАШИН М.М. є досвідченим лікарем, має першу кваліфікаційну категорію зі спеціальності «Педіатрія» (посвідчення № 408\2021). В 2021 р. отримав сертифікат лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Дитяча алергологія» (Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (сертифікат № 5769 від .28.12.2021). Займається волонтерською діяльністю, з 2024 р. працює на посаді лікаря в Благодійному Фонді «Розмінування України».

У 2022 р. вступив до аспірантури (форма навчання – денна) на ОНП 222 «Медицина» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 – «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 – «Медицина» (витяг з Наказу про зарахування до аспірантури № 0302-ЗІН/92 від 20 вересня 2022 р.).

Коротка характеристика особистих властивостей здобувача. У процесі виконання індивідуального плану наукової роботи та підготовки дисертації **ЧЕРКАШИН М.М.** проявив себе як відповідальний науковець, який вміє чітко формулювати завдання наукових досліджень, планувати та організовувати їх проведення. Вміння якісно організовувати дослідження, проводити оцінку та інтерпретацію отриманих результатів значною мірою визначили успішність виконання дисертаційної роботи.

За час навчання та професійної діяльності **ЧЕРКАШИН М.М.** опублікував 7 наукових праць у закордонному та вітчизняних фахових наукових виданнях, з яких у виданнях, включених до міжнародних наукометричних бази Scopus, опубліковано 3 статті.

2. Виконання освітньо-наукової програми.

Здобувачем **ЧЕРКАШИНИМ Михайлом Миколайовичем** в повному обсязі виконано індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми «Медицина» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна МОН України (1200 годин / 40 кредитів ЄКТС/4 роки навчання):

№ з/п	ОК/ВК	Назва освітньої компоненти	Обсяг годин (кредитів ЄКТС)	Форма контролю, оцінка
1	ОК 1	Іноземна мова для аспірантів	300 годин (10 кредитів ЄКТС)	Іспит 94 балів / А
2	ОК 2	Філософські засади та методологія наукових досліджень	150 годин (5 кредитів ЄКТС)	Залік 100 балів / А
3	ОК 3	Набуття універсальних навичок дослідника	90 годин (3 кредити ЄКТС)	Залік 100 балів / А
4	ОК 4	Підготовка наукових публікацій та презентація результатів досліджень	90 годин (3 кредитів ЄКТС)	Залік 98 балів / А
5	ОК 5	Сучасні напрямки наукових досліджень в медицині, дотримання основних принципів біоетики та академічної доброчесності у науковій діяльності	120 годин (4 кредити ЄКТС)	Іспит 98 балів / А
6	ОК 6	Педагогіка вищої освіти	90 годин (3 кредити ЄКТС)	Залік 95 балів / А
7	ВК.2	Формування хронічної соматичної патології у віковому аспекті	420 годин (14 кредитів ЄКТС)	Іспит 94 балів / А
8		Асистентська викладацька практика	60 годин (2 кредити ЄКТС)	Залік 100 балів / А

що повністю відповідає VIII рівню Національної рамки кваліфікацій України та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах),

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23.03.2016 р. (зі змінами).

Здобувачем *ЧЕРКАШИНИМ Михайлом Миколайовичем* здобуто глибинні знання зі спеціальності та прослухано курс лекцій з дисциплін циклу фахової підготовки, набуто практичних навичок з методології досліджень за допомогою опитування, методів статистичної обробки результатів.

Здобувач проявив себе наполегливим, відповідальним науковцем, своєчасно виконував розділи індивідуального навчального плану, відвідував лекції, семінарські та практичні заняття.

Здобувач *ЧЕРКАШИН Михайло Миколайович* оволодів загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (5 кредитів ЄКТС).

Під час виконання освітньо-наукової програми аспірантури здобувач *ЧЕРКАШИН Михайло Миколайович* набув універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, реєстрації прав інтелектуальної власності.

Здобувач *ЧЕРКАШИН Михайло Миколайович* здобув мовні компетентності, достатні для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи англійською мовою в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (10 кредитів ЄКТС).

Здобувачем *ЧЕРКАШИНИМ Михайлом Миколайовичем* здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності. *ЧЕРКАШИН Михайло Миколайович* оволодів методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провів власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

3. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми).

Індивідуальний план наукової роботи здобувача *ЧЕРКАШИНА Михайла Миколайовича* був затверджений рішенням вченої ради факультету (витяг з протоколу засідання Вченої ради ХНУ імені В.Н. Каразіна № 01 від 25.11.2022 р. про затвердження теми).

Науковим керівником здобувача *ЧЕРКАШИНА М.М.* призначено доктора медичних наук, професора Шевченко Наталю Станіславівну – завідувачку кафедри педіатрії медичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Станом на 30.04.2026 р. здобувач *ЧЕРКАШИН Михайло Миколайович* виконав всі завдання індивідуального плану наукової роботи. Повнота

виконання індивідуального плану аспіранта була розглянута на засіданні кафедри педіатрії ХНУ ім. В. Н. Каразіна (протокол № 11 від 05.05.2026 р.).

Актуальність дисертації.

Здобувачем *ЧЕРКАШИНИМ Михайлом Миколайовичем* спільно з науковим керівником за результатами проведеного патентного пошуку та аналізу наукової літератури (40 статей) визначено актуальність теми дисертаційної роботи.

Проведений патентно-інформаційний пошук і аналіз вітчизняних та зарубіжних видань за останнє десятиліття показав, що військові дії безпосередньо і негативно впливають на стан здоров'я населення. Загальноприйнятим наслідком переживання військової травми є розвиток посттравматичного стресового розладу (ПТСР), який широко поширений серед цивільного населення, яке зараз переживає або раніше пережило війну. Більшість попередніх досліджень були зосереджені особливостях у дорослих осіб, вони надають переконливі докази негативного впливу збройного конфлікту на психічне здоров'я. Незважаючи на визнаний негативний вплив воєнної травми на здоров'я населення, залишається недостатньою кількість доказів поширеності ПТСР, пов'язаного з війною, особливо серед дітей та підлітків. Збройні конфлікти є одним із найпотужніших факторів порушення здоров'я найбільш вразливої групи населення - дітей, оскільки одночасно впливають на психологічний стан, соціальне середовище та доступ до медичної допомоги. Діти, які пережили гуманітарні кризи та війну, мають підвищений ризик розвитку ПТСР, депресії та тривожних розладів, що пов'язано з переживанням травматичних подій, переміщенням та руйнуванням соціальних зв'язків. Одночасно війна значно підвищує частоту соматичних симптомів у дітей, включаючи головний біль, біль у животі, порушення сну та хронічну втому, порушення фізичного і психологічного розвитку. До найбільш поширених соматичних розладів відносять порушення сну (до 58%), відчуття втоми та низької енергії (біля 52%), біль у животі (майже 45%), головний біль та інші тілесні скарги.

В сучасних умовах воєнного стану в Україні, який продовжується майже чотири роки, бракує досліджень щодо впливу воєнних дій і суспільних змін на стан здоров'я дітей, важливих для подальшого планування медичної допомоги і психологічного супроводу цієї категорії населення.

На підставі визначеної актуальності було сформульовано мету, завдання та методи дослідження.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Робота *ЧЕРКАШИНА Михайла Миколайовича* є фрагментом планової науково-дослідної роботи Державної установи «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків Національної академії медичних наук України» «Дослідити особливості перебігу хронічних захворювань у підлітків в умовах війни та повоєнного часу та удосконалити систему їхньої медико-психологічної

реабілітації» (номер державної реєстрації: 0123U103127, термін виконання: 01.01.2024- 31.12.2026 рр., керівник – зам. директора з наукової роботи, д.м.н., проф. Диннік В.О.). Дисертант є співвиконавцем зазначеної НДР та автором відповідних підрозділів.

5. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

Здобувачем *ЧЕРКАШИНИМ Михайлом Миколайовичем* вперше досліджено поширеність і характер ознак можливого розвитку посттравматичної стресової (ПТСР) у дітей – довоєнних мешканців м.Харкова в сукупності із соматичними розладами внаслідок стресових ситуацій. Вперше надано порівняльну характеристику порушень психосоматичного стану дітей, які асоціюються з воєнним часом, з урахуванням міграції родин – за кордон або в межах України, повернення і продовження перебування в прифронтовому місті Харкові. Доведено, що війна створює значний психотравмуючий вплив на дитяче населення, що проявляється наявністю симптомів, які відповідають помірній травмі у 12,79 % та ймовірному ПТСР – у 16,01 % дітей. Частота виявлення ознак ПТСР є співставленою незалежно від місця перебування дітей, при тому зустрічаються частіше серед дівчат (17,68 %, $p < 0,05$) та у віці старше 7 років (15,16 %, $p < 0,05$). В структурі психологічних змін переважають прояви, які характеризують агресивний вплив, вторгнення травматичної дії, та реакції гіперзбудження.

Проаналізовано дані щодо потреби дитячого населення в медичній допомозі. Встановлено достовірне зростання звернень до лікарів первинної ланки та накопичення хронічних патологічних станів, особливо з боку органа зору та шлунково-кишкового тракту.

6. Нові науково обгрунтовані теоретичні та/або експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для певної галузі знань та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем.

Основні наукові положення дисертаційної роботи:

1. Доведено, що війна створює значний психотравмуючий вплив на дитяче населення, що проявляється наявністю симптомів, які відповідають помірній травмі у 12,79 % та ймовірному ПТСР – у 16,01 % дітей. Частота виявлення ознак ПТСР є співставленою незалежно від місця перебування дітей, при тому зустрічаються частіше серед дівчат (17,68 %, $p < 0,05$) та у віці старше 7 років (15,16 %, $p < 0,05$).

2. Виявлено, що в структурі психологічних змін переважають прояви, які характеризують агресивний вплив, вторгнення травматичної дії, та реакції гіперзбудження. Встановлено, що у дітей найчастіше зустрічаються і

накопичуються психологічні зміни, які характеризують процес впливу (вторгнення) травмуючих обставин та реакції гіперзбудження.

3. Надано порівняльну характеристику порушень психосоматичного стану дітей, які асоціюються з воєнним часом, з урахуванням міграції родин – за кордон або в межах України, повернення і продовження перебування в прифронтовому місті Харкові.

4. Вищі показники ПТСР пов'язані з вищим рівнем стрес-асоційованих соматичних розладів. Одночасно прояви симптомів стресу з боку внутрішніх органів і систем, а саме: сильний біль у серці, задишка, судоми, хронічний біль у животі, цефалгії та інші, не є прямими ознаками реальних органічних ушкоджень чи соматичних захворювань.

5. Встановлено достовірне зростання звернень до лікарів первинної ланки та накопичення хронічних патологічних станів, особливо з боку органу зору та шлунково-кишкового тракту.

6. Визначено, що факторами погіршення загального статусу здоров'я дітей і підлітків, довоєнних мешканців м. Харкова стали накопичення змін психологічного статусу дітей і підлітків, фінансового статусу родини, міграція в інші міста України та за кордон.

7. Встановлено, що динаміку психологічного статусу дітей під час війни, його погіршення, визначає комплекс факторів: вік, стать, місце перебування дитини, освіта, сімейний стан, рівень фінансового благополуччя батьків, а також вираженість ознак ПТСР і наявність стрес-асоційованих соматичних розладів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертаційному дослідженні положення, мають теоретико-прикладну спрямованість і можуть бути використані у:

- *освітньому процесі* – як основа для розширення відомостей про сучасні аспекти змін психологічного стану дітей-мешканців м. Харкова, накопичення змін стану здоров'я і формування хронічної патології в умовах воєнного часу сучасних підлітків, у викладанні педіатрії, внутрішньої медицини, соціальної медицини, психології та психіатрії, впровадженням отриманих відомостей у науковий процес відповідних кафедр медичних закладів вищої освіти;
- *практичній діяльності* закладів охорони здоров'я щодо відокремлення групи дітей, які мають ризик погіршення стану здоров'я під час війни; розширення підходів щодо раннього виявлення психологічних порушень у дітей відповідного віку і статі, що пов'язано із подальшим погіршенням соматичного здоров'я дітей;
- *науково-дослідній діяльності* – для проведення подальших поглиблених наукових досліджень щодо попередження розвитку порушень стану здоров'я дітей і накопичення патології в молодому віці в умовах продовження війни в Україні і перебування в прифронтовому регіоні.

Результати роботи впроваджено у наукову, практичну та освітню діяльність:

- КНП «Міська дитячої поліклініка № 23» (акт впровадження від 16.01.2026 р.);
- КНП «Міська дитячої поліклініка № 15» (акт впровадження від 30.01.2026 р.);
- КНП «Центр сімейної медицини № 2» (акт впровадження від 30.01.2026 р.);
- КНП КЗ «Обласна клінічна психіатрична лікарня № 3» (акт впровадження від 27.01.2026 р.);
- КЗ «Харківська спеціальна школа № 11» (акт впровадження від 30.01.2026 р.);
- Центр Ментального Здоров'я ДУ ІОЗДП НАМН України (акт впровадження від 31.03.2026 р.).

7. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації є результатом, виконаних здобувачем досліджень. Здобувачем вирішенні наукові завдання, які поставлені в роботі. Достовірність отриманих теоретичних та практичних розробок визначається детально продуманою логікою досліджень, використанням сучасних методів дослідження, значним обсягом експериментальної роботи та методами статистичної обробки результатів із застосуванням математичних методів аналізу. Викладене вище переконливо доводить, що наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані *ЧЕРКАШИНИМ М.М.*, є обґрунтованими й достовірними.

8. Апробація результатів дисертації.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження, теоретичні та практичні висновки та рекомендації були оприлюднені та доповідались на 8 вітчизняних науково-практичних заходах (у тому числі 3 з публікацією тез, в т.ч. в журналі, який входить до наукометричної бази Scopus):

VIII, IX, X, XI Науково-практична конференція з міжнародною участю «Проблеми сьогодення в педіатрії» (м. Харків, 23 лютого 2023 р.; 29 лютого 2024 р.; 27 лютого 2025 р.; 26 лютого 2026 р.);

щорічна Науково-практична конференція з міжнародною участю «Актуальні питання фізіології, патології та організації медичного забезпечення дітей шкільного віку та підлітків» (м. Харків, 15–16 листопада 2023 р., 13-14 листопада 2024 р., 12–14 листопада 2025 року);

VII Конгрес Української Академії педіатричних спеціальностей, м. Львів, 6-8 червня 2025 р.;

майстер-клас RedSMART Практикум, м. Харків, 24.04.2026 р..

9. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача до всіх

8

За темою дисертації опубліковано 7 наукових робіт, у тому числі 4 статті, з яких 3 – у рецензованих фахових періодичних виданнях, включених до міжнародної наукометричної бази Scopus, та 1 стаття – у рецензованих фаховому періодичному виданні України за спеціальністю «222 – Медицина» категорії Б та 3 тез, з яких 1 – у виданні, включеного до міжнародної наукометричної бази Scopus, 2 - у збірниках тез вітчизняних науково-практичних заходів.

Провідний внесок за обсягом у матеріали публікацій належить здобувачу. Опубліковані в співавторстві наукові статті повністю відображають концепцію роботи, підтверджують ідеї і рішення поставлених дисертантом завдань.

Статті у рецензованих фахових періодичних виданнях України, включених до міжнародної наукометричної бази Scopus:

- 1) Шлеєнкова Г.О., Кулик С.А., Шевченко Н.С., Черкашин М.М., Головіна О.В., Носова О.М. Результати скринінгу психічного здоров'я дітей, що вимушено покинули Україну в 2022 році. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Медицина». 2024. Т. 32. № 1(48). С. 49–56. DOI: <https://doi.org/10.26565/2313-6693-2024-48-0>
(Особистий внесок здобувача становить 60,0 % праці: аналіз літературних джерел, систематизація даних, написання основного тексту, формулювання висновків). Видання входить до міжнародних наукометричних баз Scopus (Q3 за класифікацією SCImago Journal & Country Rank).
- 2) Shlieienkova H.O., Cherkashyn M.M., Voloshyn K.V., Rzhavska O.O., Tsiura O.M., Shevchenko N.S. Analysis of the impact of traumatic stress on the health of children and adolescents Wiadomości Lekarskie Medical Advances (Wiad Lek. 2025;78(6):1059-1065). doi: 10.36740/WLek/207365
(Особистий внесок здобувача 70,0% праці: ідея та дизайн дослідження, збір та аналіз статистичних даних, формулювання висновків). Видання входить до міжнародних наукометричних баз Scopus.
- 3) Шевченко Н.С., Черкашин М.М. Накопичення потенційно посттравматичних симптомів у дітей, довоєнних мешканців міста Харкова, з урахуванням їх міграції. Психіатрія, неврологія та медична психологія. 2026. Т. 13. № 2(34). С. 302–313. DOI: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2026-34-06>
(Особистий внесок здобувача 80,0% праці: проведення дослідження, збір даних, формування електронної бази даних, статистична обробка отриманих результатів, написання тексту, формулювання висновків). Видання входить до міжнародних наукометричних баз Scopus.

Статті у рецензованих фахових періодичних виданнях України:

9

1) Шевченко Н.С., Черкашин М.М., Шлеєнкова Г.О., Носова О.М. Зміни психо-соматичного статусу дітей – мешканців прифронтового м. Харкова. Медицина сьогодні і завтра. – 2025. – 94(4).
<https://doi.org/10.35339/msz.2025.94.4.shc>
(Особистий внесок здобувача 80,0% праці: проведення дослідження, збір даних, формування електронної бази даних, статистична обробка отриманих результатів, написання тексту, формулювання висновків).
Видання категорії Б.

**Наукові праці, які засвідчують апробацію дисертації.
Тези у виданнях України:**

1. Шлеєнкова Г.О., Черкашин М.М., Шевченко Н.С. Стан здоров'я дітей та підлітків на тлі стресового фактору внаслідок воєнних дій в Україні. «Проблеми сьогодення в педіатрії» / Матеріали X ювілейної щорічної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів з міжнародною участю, 27 лютого 2025 року, м.Харків. С. 63-65.
(Особистий внесок здобувача становить 80,0 % праці: дизайн дослідження, статистична обробка та інтерпретація отриманих результатів, написання тексту).
2. Черкашин М.М. Дитяча популяція прифронтового міста: нові виклики. Сучасна педіатрія. Україна. (2025). 5(149): 166-167. doi: 10.15574/SP.2025.5(149).166167
3. Черкашин М.М. Накопичення несприятливих психологічних порушень у дітей, мешканців прифронтового регіону Харківщини. «Проблеми сьогодення в педіатрії» / Матеріали XI ювілейної щорічної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів з міжнародною участю, 26 лютого 2026 року, м.Харків. С. 63-65.

9. Особистий внесок здобувача в одержанні наукових результатів, що виносяться на захист.

Дисертація є самостійним закінченим науковим дослідженням автора. Дисертантом визначено основний напрям, мету та завдання дослідження; складено план роботи та розроблені її основні теоретичні і практичні положення. Автором проведено аналіз вітчизняних та закордонних публікацій за напрямом дослідження. Здобувачем самостійно проведено статистичне опрацювання первинних даних за допомогою стандартних статистичних методів і викладено в матеріалах дисертації у вигляді таблиць. Самостійно написані розділи дисертації. Дисертант спільно з науковим керівником сформулював основні положення та висновки роботи. Підготовлено публікації за матеріалами дисертаційної роботи у періодичних фахових наукових виданнях. У роботах, опублікованих у співавторстві з науковим керівником д.мед.н., проф. Шевченко Н.С., канд.мед.наук, доцентом Шлеєнковою Г.О.,

канд.мед.наук, доцентом Носовою О.М., канд.мед.наук, доцентом Волошиним К.В., особистий внесок здобувача є переважаючим.

Спеціальність, якій відповідає дисертація: дисертаційна робота відповідає спеціальності «222 – Медицина» галузі знань «22 – Охорона здоров'я».

10. Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертації.

Всі клініко-інструментальні дослідження проведено відповідно до вимог біоетики з дотриманням положень Гельсінської декларації (1964 р.), прийнятої Генеральною асамблеєю Всесвітньої медичної асоціації, Конвенції про права людини та біомедицину (Рада Європи, 1977 р.), Міжнародному кодексу медичної етики 1983 р., відповідним положенням ВООЗ, та законам України, «Типового положення про комісію з питань етики», затверджених наказами МОЗ України № 523 від 12.07.2012 р. та № 616 від 03.08.2012 р..

Комплексну програму досліджень дисертаційної роботи **ЧЕРКАШИНА М.М.** розглянуто та погоджено Комітетом з біоетики Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (витяг протоколу № 5/6 від 11.03.2026 р.).

11. Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертаційна робота викладена державною мовою, якою здобувач володіє досконало. Матеріали дисертації викладено з дотриманням норм наукового стилю: точність, ясність, логічність, об'єктивність; між послідовними частинами дисертації наявний чіткий причинно-наслідковий зв'язок. Дисертацію написано з правильним вживанням фахової термінології. Спосіб подання матеріалів дослідження, наукових положень дисертації, висновків та рекомендацій забезпечують доступність їх сприйняття.

12. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Під час виконання дисертації здобувач **ЧЕРКАШИН М.М.** дотримувався принципів академічної доброчесності, що підтверджено перевіркою тексту дисертації на наявність плагіату. Рукопис дисертаційної роботи здобувача **ЧЕРКАШИН М.М.** на тему «Особливості стану здоров'я дітей і підлітків в умовах воєнного часу» перевірено на плагіат програмним засобом «Strikeplagiarism.com» (ID документа: 334297779). Рівень оригінальності становить **89.56 %**. Цитовані літературні першоджерела, наявні у списку використаних джерел. Посилання у тексті дисертації оформлені належним чином.

13. Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від

12.02.2022 р. та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р.

Дисертаційна робота *ЧЕРКАШИНА Михайла Миколайовича* на тему «Особливості стану здоров'я дітей і підлітків в умовах воєнного часу» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 – Медицина» повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.02.2022 р. та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р. та може бути представлена до проведення попередньої експертизи.

Науковий керівник:

Доктор медичних наук, професор,
завідувачка кафедри педіатрії медичного факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Наталя ШЕВЧЕНКО

Підпис Наталі Шевченко засвідчую
Начальник відділу кадрів
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Олена ГРОМИКО